

Beretning

om

udvalgets virksomhed

1. Indledning

Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne blev etableret ved lov nr. 378 af 6. juli 1988 med det formål at have indseende med forsvarets og politiets efterretningstjenester.

Udvalget skal efter loven dels underrettes om de generelle retningslinjer, der gælder for efterretningstjenesternes virksomhed, dels orienteres om væsentlige omstændigheder af sikkerhedsmæssig karakter eller udenrigspolitiske spørgsmål, som er af betydning for efterretningstjenesternes virksomhed.

Udvalget udgøres af 5 folketingsmedlemmer udpeget af de folketingspartier, som har sæde i Folketingets Præsidium.

2. Udvalgets seneste beretning

Udvalget afgav sin seneste og fjerde beretning om udvalgets virksomhed den 6. september 2004.

Beretningen blev bl.a. udarbejdet som følge af den offentlige debat om forskellige forhold relateret til efterretningstjenesternes virksomhed, herunder den såkaldte Grevilsag. Beretningen indeholdt i forlængelse heraf en række punkter, der er væsentlige for udvalgets fortsatte virke:

1. Tavshedspligt, hvor det bl.a. blev afklaret, at også ministre har tavshedspligt om f.eks. medlemmernes tilkendegivelser under møder.
2. Udvalgets reaktionsmuligheder, hvor det fastslås, at udvalget har mulighed for at reagere, såfremt der er forhold, der bør kritiseres, f.eks. vedrørende tjenesternes prioriteringer, men at den i første række må rettes til vedkommende minister.
3. Efterretningstjenesternes åbenhed i forhold til offentligheden, hvor en række tiltag i Forsvarets Efterretningstjeneste skulle udmøntes.
4. Tjenesternes årlige redegørelse, hvor det blev fastslået, at tjenesternes chefer én gang årligt orienterer udvalget udførligt om tjenesternes virksomhed, så udvalget bl.a. får en indgående indsigt i tjenesternes prioriteringer.

For et fuldstændigt indblik i de nævnte punkter henvises til omtalte beretning nr. 4 af 6. september 2004.

3. Udvalgets virksomhed siden afgivelsen af den seneste beretning

Udvalget har under sine møder i folketingsåret 2005-06 drøftet forskellige forhold i tilknytning til efterretningstjenesternes virksomhed. Drøftelserne har bl.a. drejet sig om:

1. Udvalgets virke.
2. Indsatsen mod terror.

3. Benchmarking af efterretningstjenesterne.
4. Åbenhed hos efterretningstjenesterne.
5. Tjenesternes årlige redegørelse for virksomheden.

Ad 1. Udvalgets virke

I lyset af udviklingen inden for efterretningstjenesternes område i de senere år har udvalget i 2005 og 2006 drøftet, hvordan dets virke fremadrettet kan tilrettelægges med henblik på at sikre, at udvalgets funktion med hensyn til indseende med efterretningstjenesterne til stadighed lever op til lovens intentioner. Udvalget vil som led i sit virke aktivt følge de mange nye tiltag på tjenesternes områder, herunder ikke mindst implementeringen af terrorpakken, og opfølgningen på de benchmarkingrapporter, som i 2006 er blevet udarbejdet for tjenesterne.

Ad 2. Indsatsen mod terror

Justitsministeren og forsvarsministeren har løbende orienteret udvalget om regeringens tiltag på terrorområdet, og udvalget har løbende drøftet disse forhold med ministrene og cheferne for efterretningstjenesterne. I lyset af hændelserne i London i sommeren 2005 fandt regeringen anledning til at foretage en samlet gennemgang og vurdering af det danske samfunds indsats og beredskab over for terrorhandlinger. En tværministeriel arbejdsgruppe om terrorbekæmpelse fik derfor til opgave at overveje behovet for yderligere initiativer. Arbejdsgruppen offentliggjorde den 3. november 2005 rapporten »Det danske samfunds indsats og beredskab mod terror«. Rapporten indeholdt 49 anbefalinger, som efter arbejdsgruppens opfattelse var egnede til at styrke indsatsen og beredskabet mod terror.

På baggrund af arbejdsgruppens anbefalinger fremlagde regeringen den 16. november 2005 en handlingsplan for terrorbekæmpelse. Heri blev det angivet, hvordan regeringen ville arbejde videre med hver enkelt af arbejdsgruppens anbefalinger. Som led i udmøntningen heraf fremsatte regeringen den 31. marts 2006 tre lovforslag, der havde til formål at styrke indsatsen og beredskabet mod terror.

Arbejdsgruppens anbefalinger fokuserede bl.a. på politiets og efterretningstjenesternes redskaber til at forebygge og efterforske terrorisme, hvorfor de fremsatte lovforslag ville få betydning for begge efterretningstjenester. Som eksempel kan nævnes, at der med lovforslagene blev tilvejebragt et særligt lovgrundlag for tjenesternes gensidige udveksling af oplysninger, når videregivelsen kan have betydning for varetagelsen af tjenesternes opgaver.

Endvidere var der i lovforslagene en ny bestemmelse om aflytningskendelser på personer i stedet for telefonnumre (den såkaldte telefonregel). Udvalget noterer sig, at denne bestemmelse ikke ændrer de materielle kriterier for, hvornår en telefonaflytningskendelse kan afsiges.

Særligt for Forsvarets Efterretningstjeneste gælder, at der med lovforslagene skabtes udtrykkelig hjemmel i lov om forsvarrets formål, opgaver og organisation m.v. (forsvarsloven) til, at tjenestens efterretningsindhentning rettet mod forhold i udlandet også kan medtage oplysninger om personer, som er hjemmehørende i Danmark.

Lovforslagene blev vedtaget den 2. juni 2006 og trådte i hovedsagen i kraft kort efter.

Udvalget finder, at der med den nuværende udvikling til stadighed er behov for at evaluere det danske samfunds beredskab mod terror og i den forbindelse gennemføre de nødvendige forbedringer. Udvalget lægger i den forbindelse samtidig vægt på, at der hele tiden opretholdes en balance mellem på den ene side de værktøjer, som efterretningstjenesterne får stillet til rådighed, og på den anden side retssikkerhedsmæssige hensyn og garantier, herunder kontrollen med tjenesterne.

I tilknytning til Folketingets behandling og vedtagelse af lovforslagene har der været drøftelser om behovet for at tilpasse arbejdet i udvalget til de nye beføjelser, som efterretningstjenesterne får.

På baggrund af disse drøftelser er der konstateret enighed mellem regeringen og udvalget om følgende tiltag:

1. Chefen for Politiets Efterretningstjeneste giver årligt udvalget en overordnet orientering om tjenestens praktiske anvendelse af de nye bestemmelser om indhentning af oplysninger fra andre offentlige myndigheder (retsplejelovens § 110 a, stk. 2, en bestemmelse, der pr. 1. januar 2007 bliver flyttet til en ny § 116) og af den nye »telefonregel« (retsplejelovens § 783, stk. 2).
2. Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste giver årligt udvalget en overordnet orientering om erfaringerne med den nye bestemmelse i forsvarslovens § 13, stk. 3, om behandling af oplysninger om personer, som er hjemmehørende i Danmark.
3. Regeringen vil anmode Wamberg-udvalget om fremover at udarbejde en årlig, skriftlig redegørelse til justitsministeren og forsvarsministeren, således at denne rapport kan fremsendes til Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne, og således at rapporten kan indgå i udvalgets drøftelse i forbindelse med efterretningschefernes orientering om bestemmelserne i henholdsvis retsplejelovens § 110 a, stk. 2, og forsvarslovens § 13, stk. 3.

Ad 3. Benchmarking af efterretningstjenesterne

På baggrund af regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse iværksatte Justitsministeriet og Forsvarsministeriet ultimo 2005 benchmarkingundersøgelser af henholdsvis Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste. Formålet med undersøgelserne var at vurdere kvaliteten og relevansen af efterretningstjenesternes virksomhed, herunder disses produkter, arbejdsprocesser, organisation og ressourceanvendelse samt snitflader til andre myndigheder. Undersøgelserne blev afsluttet ved udgangen af april måned, og de endelige rapporter blev umiddelbart derefter overdraget til de respektive ministerier.

Justitsministeren og forsvarsministeren har orienteret udvalget om rapporterne og de deri indeholdte anbefalinger, og udvalget har fået mulighed for at læse disse i deres helhed. Udvalget har endvidere noteret sig, at de ikkeklassificerede dele af rapporterne er blevet offentliggjort.

Udvalget finder den gennemførte benchmarking af tjenesterne yderst relevant, ligesom udvalget noterer sig, at benchmarkingen har fokuseret på en række relevante emner og forhold. Udvalget har kunnet konstatere, at begge rapporter giver en positiv vurdering af de danske efterretningstjenester.

Rapporterne indeholder imidlertid også en række områder, hvor der er mulighed for væsentlige forbedringer, hvilket beskrives i de konstruktive anbefalinger, der er fremhævet for hver af tjenesterne. Udvalget ser frem til at drøfte udmøntningen af anbefalingerne med de to ministre og vil i forlængelse af grundlaget for udvalgets virke følge implementeringen af anbefalingerne tæt.

Ad 4. Åbenhed hos efterretningstjenesterne

Udvalget havde i 2004 en større drøftelse af spørgsmålet om åbenhed hos efterretningstjenesterne. Drøftelserne resulterede bl.a. i, at forsvarsministeren og chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste efterfølgende redegjorde for en række konkrete initiativer, der ville blive iværksat med henblik på at opnå større åbenhed om Forsvarets Efterretningstjeneste.

Forsvarsministeren og chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste har efterfølgende givet udvalget en status for initiativerne. Det er herunder oplyst, at alle tiltagene blev gennemført allerede i 2004, og at de er videreudviklet i 2005 og 2006. Forsvarsministeren og chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste har samtidig tilkendegivet over for udvalget, at de retningslinjer, som blev fastsat i

udvalgets beretning for 2004, anvendes som rettesnor for tjenestens øgede åbenhed, og at man finder, at dette fungerer godt.

Om de konkrete tiltag er udvalget blevet oplyst om følgende:

Forsvarets Efterretningstjenestes hjemmeside (www.fe-ddis.dk) blev åbnet den 15. december 2004. Hjemmesiden, der opdateres løbende, indeholder en lang række oplysninger om tjenesten, herunder om grundlaget for dens virksomhed og arbejdsområder. Herudover anvendes hjemmesiden til formidling af FE-relaterede nyheder til pressen og offentligheden, herunder om indsatsen mod terror, udlændingesager, afklassificeret materiale fra perioden 1965-1991 og ikkeklassificerede situations- og trusselsvurderinger om bl.a. Irak, Afghanistan og Sudan.

Forsvarsministerens årlige redegørelser har både i 2004 og 2005 haft kapitler om Forsvarets Efterretningstjeneste, der bl.a. har indeholdt omtale af aktuelle sager. Det drejer sig f.eks. om grundlaget for krigen mod Irak, Grevilsagen, tjenestens opgaver i forbindelse med eksportkontrol samt en kortfattet gennemgang af efterretningserfaringer fra britiske og amerikanske undersøgelsesrapporter om irakiske masseødelæggelsesvåben m.v. De afsnit, der indgår i forsvarsministerens årlige redegørelse, er nu også lagt ud på hjemmesiden.

På baggrund af drøftelserne i udvalget besluttede Forsvarets Efterretningstjeneste i 2004 at øge frekvensen af tjenestens deltagelse i sikkerhedspolitiske møder og seminarer m.v., bl.a. ved også at inddrage Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) i planlægningen. Udvalget er blevet orienteret om, at dette har betydet, at fra at have afholdt 5 seminarer i perioden 1998-2003 har tjenesten i 2004 afholdt 3 seminarer, mens der i 2005 er afholdt i alt 9 seminarer, heraf 3 hos DIIS.

Udvalget har noteret sig, at mens Forsvarets Efterretningstjeneste tidligere har afholdt sig fra at kommentere artikler og indslag i medierne, så er dette ikke længere tilfældet. I dag ses Forsvarets Efterretningstjeneste således jævnlige at være i dialog med medierne. Udvalget har forståelse for, at dialogen må ligge inden for de rammer, der gælder for tjenestens åbenhed, og at der derfor løbende er tale om at finde den rette balance.

Udvalget har endvidere bemærket, at benchmarkeren har indtryk af, at »FE har fundet den gyldne middelvej mellem at skærme sikkerhed og fortrolighed og at stå til regnskab over for offentligheden.«

Udvalget hilser disse tiltag velkommen og finder, at processen vedrørende Forsvarets Efterretningstjenestes øgede åbenhed er i god gænge. Samtidig har udvalget noteret sig, at hensynet til tjenestens funktionsvilkår, herunder personalets sikkerhed, sætter grænser for, hvilken information Forsvarets Efterretningstjeneste kan offentliggøre.

Med hensyn til Politiets Efterretningstjeneste kan der henvises til udvalgets beretning nr. 4 af 6. september 2004. Som det fremgår heraf fandt udvalget det positivt, at Politiets Efterretningstjeneste allerede på dette tidspunkt havde taget en række initiativer med henblik på at skabe øget åbenhed og forståelse for tjenestens virksomhed, herunder bl.a. i form af udgivelse af en årsberetning, etablering af en pressefunktion og en hjemmeside samt etablering af forskellige dialogfora og kontaktgrupper.

Ad 5. Tjenesternes årlige redegørelse for virksomheden

Det har gennem årene været en stående aftale mellem de to ministre (forsvarsministeren og justitsministeren) på den ene side og det parlamentariske kontroludvalg (Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne) på den anden side om, at cheferne for Forsvarets og Politiets Efterretningstjenester én gang om året – hver for sig – giver en udførlig, bred orientering om tjenesternes virksomhed. I forbindelse med denne orientering redegøres der – med udgangspunkt i tjenesternes aktiviteter og

prioriteringer – mere indholdsmæssigt for tjenesternes sagsområder. Ved samme lejlighed orienterer de to chefer om de generelle organisatoriske og ressourcemæssige forhold, som knytter sig til tjenesternes virksomhed, og som måtte have betydning for tjenesternes virke og effektivitet, således at udvalget får indgående indsigt i tjenesternes prioriteringer. Denne årlige orientering tjener på samme tid som supplement og som en generel overbygning og referenceramme for den løbende orientering af udvalget, som finder sted på de enkelte møder i årets løb.

Som nævnt ovenfor under omtalen af indsatsen mod terror er der enighed mellem regeringen og udvalget om, at cheferne for Politiets og Forsvarets Efterretningstjenester årligt vil orientere udvalget om erfaringerne i praksis på to af de områder, hvor tjenesterne får udvidet beføjelserne som følge af lovforslagene i terrorpakken.

P.u.v.

MORTEN BØDSKOV

formand